



Utveckla Vux Lärcentrum

Fastställt av Projektägare
Framtagen av projektledare
Datum [Beslut/Publiceringsdatum]
Datum Välj datum
Ärendenr RS 20xx/xxxx
Version [1.0]

Utveckla Vux Lärcentrum

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Bakgrund och syfte.....	2
3. Styrning och ledning.....	2
Projektägare	2
Projektledare.....	2
Projektorganisation.....	2
4. Genomförande och resultat.....	3
Studieresor och omvärldsbevakning	3
Kartläggning av lokala kompetensförsörjningsbehov.....	3
Utbildningssamarbeten.....	3
Stödstrukturer för studerande.....	4
Kommunikation	5
4.1 Utfall kostnader	5
4. Analys och diskussion.....	6
Utmaningar i samverkan och småskalighet	6
Stödstrukturer som möjliggörare.....	6
Tentamensservice – ett nationellt dilemma	7
5. Måluppfyllelse.....	7
Kvalitativ feedback från studerande	8
Uppföljning av effektmål	8
6. Överlämning	8
7. Återstående punkter efter projektets slut.....	9
8. Underskrift.....	9

1. Sammanfattning

Projektet Utveckla Vux Lärcentrum har möjliggjort större utrymme att strategiskt arbeta för att skapa fler eftergymnasiala utbildningsmöjligheter för boenden på Gotland. Nya utbildningssamarbeten har startats under projektiden. Därtill har det utvecklats bättre rutiner för kommunikation och marknadsföring kring möjligheterna med Lärcentrum. En ny roll har inrättats och en medarbetare har rekryterats för att praktiskt handleda och stötta distans- och satellitortsstuderanden i studier.

2. Bakgrund och syfte

Det befintliga utbudet av lokala möjligheter till eftergymnasial utbildning täcker inte behoven på Gotland. För att långsiktigt säkra kompetensförsörjningen är det inte hållbart att enbart förlita sig på utbildningar via Uppsala universitet Campus Gotland eller nyrekrytering utifrån. Ett etablerat lokalt Lärcentrum spelar en central roll för livslångt lärande, regional hållbar utveckling och genom att sänka trösklar till högre studier.

Det övergripande syftet med projektet "Utveckla Vux Lärcentrum" har varit att framtidssäkra Gotlands kompetensförsörjning genom att tillgängliggöra eftergymnasial utbildning och sänka trösklarna för yrkesväxling och fortbildning.

För att uppnå detta har projektet arbetat efter följande mål:

- Utveckla strukturer för att tydliggöra lokala kompetensbehov och utreda utbildningssatsningar.
- Möta yrkesverksammas behov av kompetensutveckling och öka kunskapen hos arbetsgivare om utbildningssystemets möjligheter.
- Pedagogiskt stödja individer i eftergymnasiala studier och öka kapaciteten för tentamensservice.

På lång sikt avser projektet bidra till en ökad självförsörjningsgrad av kompetens, göra Gotland till en mer attraktiv plats att verka på, samt bidra till en rörligare arbetsmarknad.

3. Styrning och ledning

Projektagare

Hanna Sällström-Jonasson, avdelningschef Vuxenutbildningen

Projektledare

Anna Björk, samordnare Lärcentrum

Projektorganisation

Hanna Sällström-Jonasson

Jörgen Benzler, samordnare Yrkeshögskola,

Jesper Tammilehto, administrativ chef

4. Genomförande och resultat

Denna del beskriver de konkreta aktiviteter och resultat som uppnåtts under projektiden.

Studieresor och omvärldsbevakning

Inledningsvis en studieresa till Lärcentrum Värnamo, Lärcentrum Jönköping samt Jönköping University (JU). Lärdomarna visade vikten av nära samarbete mellan näringsliv, akademi och lokal politik.

Lärcentrum Värnamo är väl etablerat och har en nära och eftersträvaransvärd kontakt med näringslivet i regionen. Det omgivande näringslivet, framför allt industrierna är engagerade i behovsanalyser och utbildningsutbud på eftergymnasial nivå. Lärcentrum Värnamo är en samordnande och självklar part för kompetensutveckling inom det privata näringslivet och kommunen. Kommunpolitiker i Värnamo är aktiva i att främja dialogen mellan akademi och näringsliv, vilket gör Lärcentrum till en självklar strategisk partner.

Erfarenheterna visade dock också att Lärcentrum Gotland behöver anpassa omfattningen efter det mindre studerandeunderlaget på ön. Digitala konferenser och möten har också nyttjats för kunskapsinhämtning.

Kartläggning av lokala kompetensförsörjningsbehov

Identifiering av utbildnings- och kompetensbehov har skett i huvudsak via tre kanaler:

- **Strategiska nätverk:** till exempel Regionens kompetensförsörjningsstrategi, Kompetensplattformen, Campus Gotland (UU), Tillväxt Gotland m fl.
- **Andra projekt och samarbeten:** till exempel det avslutade projektet Kompetenskvittot.
- **Direkta kontakter med arbetsgivare:** på initiativ av Lärcentrum eller av arbetsgivare, eller via Vuxenutbildningens yrkesvuxsamordnare.

Genom en kombination av nationella riktlinjer och rekommendationer¹ samt lokala analyser tror vi oss få en god bild av utbildningsbehoven på Gotland.

Utbildningssamarbeten

För att säkerställa att utbildningarna svarar mot den gotländska arbetsmarknadens behov och leder till anställning arbetas nu utifrån följande process:

1. **Förankring:** Identifiering av nivå (Gymnasial/YH/Högskola) och form (Reguljär/Uppdrag). Möjligheter till egen regi? (Vid utbildning på högskole-/universitetsnivå krävs alltid samverkan med lärosäte).
2. **Samverkan:** Förhandlingar om studieortsbaserad/decentraliserad form och anpassning till lokala förutsättningar, även ur ett studerandeperspektiv (ex. antalet resor till lärosäte). Lärcentrum agerar sammanhållande länk mellan arbetsgivare och lärosäten.
3. **Hållbarhet:** Säkerställa att lokala arbetsgivare är villiga att ta emot studerande för VFU och har för avsikt att anställa efter examen.

¹ Till exempel lagförändring kring skolbibliotekarie <https://regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2024/07/prop.-202324164>, STEM-strategin <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2025/02/en-stem-strategi-for-sverige/>, Regionala trender och prognoser, SCB <https://www.scb.se/contentassets/04cf1ee0f04b4c06a6e62d22d78e8d4c/gotlands-lan-20251215.pdf> m.fl.

Startade och planerade samarbeten:

- **Socionomutbildning** (Högskolan i Gävle): Två omgångar pågår, ny start planerad till hösten 2026.
- **Tandhygienist** (Karlstad Universitet): Initierat i samarbete med Folktandvården Gotland. På grund av brist på utbildade VFU-handledare kunde endast ett fåtal platser erbjudas initialt. Dialog pågår för vidare samarbete och stärkt informationskampanj inför start hösten 2026. Även privata aktörer har visat intresse för att ta emot VFU-studenter men det är en fråga för KaU.
- **Grundlärare fritidshem** (Linköpings Universitet): Avtal klart för en erfarenhetsbaserad utbildning med tolv platser i två omgångar, start hösten 2026. Eftersom lärarbehörigheten är låg inom fritidshemmen på Gotland (ca 25%) är avsikten att fortsätta samarbetet kring en icke erfarenhetsbaserad variant från och med hösten 2028.
- **Ämneslärarutbildning, matematik & naturorienterande ämnen, år 7-9** (Högskolan i Kristianstad) Här togs inledningsvis kontakt med annan kommun för att ta del av erfarenheter kring utbildningssamarbete. HR UAF såg möjligheter till anställning som studentmedarbetare med studielön, det bedöms strategiskt då det kan öka chansen att färdigutbildade stannar på Gotland. I skrivande stund har vissa förutsättningar för Lärosätet ändrats men någon form av utbildningssamverkan kommer att ske, med utbildningsstart hösten 2026.
- **Tekniskt basår:** Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) har ett projekt med tekniskt basår i decentraliserad form men kan för närvarande inte starta nya samarbeten. Därav startas ett eget tekniskt basår på gymnasial nivå i Vuxenutbildningens regi. Målet för Lärcentrums huvuduppgift blir att söka eftergymnasiala samarbeten som möjliggör vidare studier efter avslutat basår.
- **Stödpedagog inom funktionshinderområdet** (YH): I samarbete med SOF pågår ett utforskande arbete kring fortbildning av redan anställd personal inom omsorg om personer med funktionsnedsättning (OOF). I det närmaste (hösten 2026) finns möjlighet till samverkan kring en "närdistans" variant med Kompetensutvecklingsinstitutet (KuI) som utbildningsaktör². Till hösten 2027 finns fem arbetsgivare med som referenser i KuI:s ansökan. Tillsammans med arbetsgivare ser vi även över möjligheten att eventuellt etablera en "egen" yrkeshögskoleutbildning, utifrån den nationella kursplanen. I samarbete med privata och offentliga arbetsgivare behöver vi se över vad som blir mest fördelaktigt för Gotland. Utbildningssatsningen är i stort avhängigt arbetsgivares möjlighet till statliga medel för fortbildning.

Stödstrukturer för studerande

- **Studentsamordnare:** De flesta utbildningar bedrivs som varianter av studieortsbaserad distans. För att möta studenternas behov av en studiesocial miljö och sänka trösklar till eftergymnasiala studier har en ny funktion inrättats. Rollen fokuserar på praktisk handledning, regelbundna stödsamtal samt vägledning kring studiestruktur och gruppsamarbeten. Det krävs ett aktivt uppsökande arbete för att nå de studerande och tydliggöra rollen i förhållande till lärosätens ansvar. När antalet utbildningssamarbeten ökar till hösten 2026 kommer betydelsen av funktionen att öka. Studentsamordnaren

² För mer information se Kompetensutvecklingsinstitutet <https://kui.se/utbildningar/stodpedagog-utbildning/>

bidrar till att skapa en stabil grund i att stötta distansstudenterna att fullfölja sina studier trots det geografiska avståndet till lärosätet.

- **Tentamensservice:** Utbudet av tentamensservice har utökats i takt med fler utbildningssamarbeten. Detta har medfört ökad administration. Introduktion av ytterligare personal pågår för att hantera och administrera skrivtillfällena.
- **IT-stöd och lokaler:** För att utveckla en välfungerande studerandeservice har visst pedagogiskt IT-stöd behövts. Även IT- samordnare med ansvar för teknik har arbetat i projektet. Välfungerande användarvänlig teknik för att sända och ta emot exempelvis föreläsningar och seminarium är avgörande för ett välfungerande lärcentrum. De studeranden bokar regelbundet lokaler för grupparbeten och för att ta del av seminarier/föreläsningar. Bokningarna har hittills skett via receptionen vilket tagit en del tid i anspråk. IT-stödet planerar för ett system där studeranden själva kan boka lokaler, en service som beräknas vara på plats inom kort.
- **Bibliotek:** Vid vissa utbildningssamarbeten tillhandahåller lärosätet referenslitteratur till Lärcentrum dock inte alla. För att vara ett kvalitativt elev- och studentbibliotek har Vux biblioteket köpt in egen referenslitteratur.

Kommunikation

Lärcentrum har stärkt sin profil genom seminarium i Almedalen, deltagande i företagsmessa, studie- och yrkesmessa, kontakter med Tillväxt Gotland, deltagande i konferens "Kompetenskvittot" med mera. En viktig faktor har varit att utveckla rutiner för både extern och intern kommunikation. Ett årshjul har etablerats och Vux Lärcentrums kommunikator skapar kommunikationsplaner och informationskampanjer för varje utbildningssatsning. Informationskampanjer genomförs i samarbete med berörda arbetsgivare/förvaltningar och utbildningsanordnare.

4.1 Utfall kostnader

Budgetpost	Budgeterat	Utfall	Avvikelse
Samordnare (inkl. projektledare) eftergymnasial utbildning	750 000	757 000	-7000
Koordinator/pedagogisk resurs	650 000	278 000	372 00
Övrigt: Administration, tentamensservice, vaktmästeri, IT, etc.	300 000	590 600	-290 600
Summa	1 700 000	1 625 600	74 400

Skillnaderna i projektbudgeten och det faktiska utfallet beror på att den pedagogiska resursen (faktisk titel – studentsamordnare) blev anställd senare än beräknat, från och med augusti 2025, därav lägre kostnad på den posten.

Det har i stället behövts göras en ökning av resurser under posten Övrigt. Ökningen avser ökning av arbetstimmar kopplat till tentamensservice, IT-stöd, reception och kommunikation. Även inköp av referenslitteratur samt studieresan beskriven ovan ligger i posten Övrigt.

4. Analys och diskussion

Projektet "Utveckla Vux Lärcentrum" har bekräftat att ett lokalt lärcentrum är en förutsättning för att sänka trösklar till högre studier på Gotland. Genomförandet har dock visat att det inte finns en enhetlig struktur som är gångbar för alla utbildningssamarbeten. Behovsbilden skiftar beroende på bransch och på om den lokala arbetsgivaren har en etablerad långsiktig kompetensförsörjningsstrategi. Dessutom skiljer sig utbildningsanordnarnas arbetssätt och krav åt markant.

En viktig insikt är att medarbetare inom Lärcentrum inte själva besitter den djupa branschkunskap som krävs för att göra kompetensanalyser. Rollen som sammanhållande länk och samverkanspartner blir därför aktuell först när arbetsgivare/branschen definierat behov. För att effektivisera denna process vore det önskvärt med ett bättre "gemensamt språk". En framtida framgångsfaktor kan vara att i högre utsträckning använda SeQF (Sveriges referensram för kvalifikationer för livslångt lärande) för att tydligt definiera vilken kvalifikationsnivå som faktiskt efterfrågas och vilken utbildningsnivå det motsvaras av.³

Utmaningar i samverkan och småskalighet

Det är svårare att nå de mindre privata företagen. En orsak kan vara att det saknas långsiktig kompetensplanering samt farhågor om att förlora anställda efter genomförd utbildning. Dessutom kompliceras satsningar av Gotlands lilla studerandeunderlag. Medan kommuner på fastlandet kan "rekrytera" studerande från närliggande kommuner, måste Gotland ofta skapa unika lösningar för mycket små studiegrupper. Detta kräver hög flexibilitet och en förmåga att "laga efter läge". Förutsättningar som inte Lärcentrum råar på kan också ändras under projektidens gång, vilket exempelvis nyligen skett hos samverkansparten kring ämneslärarutbildningen.

Stödstrukturer som möjliggörare

Erfarenheten visar att distansformatet i sig kan utgöra en betydande tröskel; studenterna upplever svårigheter med att navigera i exempelvis tekniska plattformar och de akademiska förväntningarna.

En stor organisatorisk fördel är att Vuxenutbildningen och Lärcentrum är integrerade i samma organisation. Det gör att det redan finns välfungerande stödstrukturer att bygga vidare på. Det möjliggör också en sammanhängande utbildningskedja där presumtiva studenter först kan läsa grundläggande behörighet hos Vuxenutbildningen, för att sedan söka vidare till de eftergymnasiala utbildningar som Lärcentrum initierat.

Studentsamordnarens roll är viktig, men funktionen är fortfarande relativt okänd för målgruppen. Det krävs ett fortsatt uppsökande arbete för att etablera funktionen. Det är också av yttersta vikt att upprätthålla en tydlig gränsdragning där studentsamordnaren stöttar i studieteknik och struktur, utan att överta lärosätenas ansvar kring exempelvis studenthälsa.

³ Se till exempel Myndigheten för Yrkeshögskolan <https://www.myh.se/validering-och-seqf/seqf-sveriges-referensram-for-kvalifikationer>

Tentamensservice – ett nationellt dilemma

Finansieringen av tentamensservice är en kritisk punkt och Lärcentrum över hela landet gör olika, varför det också blir en likvärdighetsproblematik beroende på var du bor.

Kostnaden för tentamensservice hamnar idag helt på det lokala lärcentrat, vilket på sikt inte är hållbart. Den etablerade avgiftsmodellen på Gotland (100 kr för boende i kommunen, 500 kr för andra) har dessutom skapat ojämlikheter för studenter som går samma utbildning med Visby som studieort men är folkbokförda i olika kommuner. Samordnare och administrativ chef har sett över det och de som har Gotland som studieort, oavsett bostadsort, betalar nu den lägre avgiften.

5. Måluppfyllelse

Projektmålen är i stor utsträckning uppfyllda, vilket framgår ovan under genomförande och resultat samt under analys och diskussion där problematiken diskuteras.

Effektmålen var att bidra till en ökad självförsörjningsgrad av kompetens, göra Gotland till en mer attraktiv plats att verka på, samt bidra till en rörligare arbetsmarknad.

Det är inte möjligt att inom ramen för projekttiden fastställa att de långsiktiga målen är definitivt uppnådda. Detta beror främst på att de utbildningssamarbeten som startats sträcker sig över minst tre år. I dagsläget går det inte att uttala sig om antal studeranden som fullföljer sina utbildningar eller om de väljer att etablera sig på den gotländska arbetsmarknaden efter examen.

Det finns indikatorer som tydligt visar på goda förutsättningar att nå de långsiktiga målen om insatserna får fortsätta. Det går att konstatera följande kompetenstillskott inom cirka tre till fyra år:

- Cirka 30 nyutexaminerade socionomer (eventuellt även omkring 15 individer i utbildning, beroende på kommande överenskommelse med Högskolan i Gävle och arbetsgivares fortsatta behov).
- Cirka sex nyutexaminerade tandhygienister.
- Ökad lärarbehörighetsgrad inom fritidshemmen, där ca 20 redan anställda men obehöriga medarbetare fortbildats/utbildats.
- Två till fyra nya ämneslärare (i matematik och naturorienterande ämnen) under utbildning.
- Utökade möjligheter för boende på Gotland att få behörighet till eftergymnasiala utbildningar som kräver avancerade gymnasiala kurser inom matematik, teknik och fysik.
- Goda möjligheter till kompetensutveckling av redan anställd personal på yrkeshögskolenivå inom omsorg om personer med funktionsnedsättning.

Sammanfattningsvis innebär också ett välfungerande lärcentrum ökade möjligheter att relativt snabbt kunna agera när nya riktade statsbidrag för kompetensutveckling erhålls.

Kvalitativ feedback från studerande

Röster från de som idag studerar inom Vux Lärcentrums regi bekräftar att projektet fyllt en avgörande funktion. De studerande lyfter fram två viktiga faktorer:

1. **Tillgänglighet:** De hade inte tagit steget till vidareutbildning om det krävt en flytt till fastlandet.
2. **Trygghet:** Det faktum att utbildningarna finns på Vux Lärcentrum har varit en förutsättning för att våga satsa på studier (breddad rekrytering).

Uppföljning av effektmål

För att fastställa om projektet når sina effektmål krävs uppföljning efter de faktiska utbildningarnas avslut (ca 3 år) samt 1–2 år därefter, förslagsvis enligt följande:

- **Enkät/Intervju med studerande (vid examen):** För att kartlägga planer och vilja att stanna på Gotland.
- **Arbetsmarknadsuppföljning (1–2 år efter examen):** För att se hur stor andel som faktiskt fått anställning inom sitt yrke på Gotland.
- **Statistisk analys av självförsörjningsgrad:** Jämförelse av kompetensbehov och tillgång på Gotland före projektets start jämfört med efter att de startade utbildningskullarna har examinerats.

Ansvar för uppföljning fördelas förslagsvis enligt följande:

- **Projektleddning/Vux Lärcentrum:** Ansvarar för överlämning av data gällande genomströmning och studentnöjdhet.
- **Region Gotland (UAF/GVN):** Ansvarar för den långsiktiga uppföljningen av effekterna på den lokala arbetsmarknaden och kompetensförsörjningen.

6. Överlämning

För att säkerställa att projektets resultat lever vidare och att effektmålen uppnås efter projekttidens slut, överlämnas ansvaret enligt följande:

- **Ansvarig för att hämta hem nyttan:** Avdelningschef Vuxenutbildningen ansvarar för att strategiskt integrera projektets resultat i den reguljära verksamheten och följa upp de långsiktiga effektmålen.
- **Drift, underhåll och förvaltning:** Det operativa ansvaret för att driva Lärcentrum, stötta studerande och administrera tentamensservice överförs till samordnare Lärcentrum i samarbete med studerandesamordnare, samordnare YH, administrativ chef med ansvar för IT-stöd och kommunikatör, som en del i ordinarie budget och verksamhetsplan.
- **Implementering av nya rutiner:** Samordnare Lärcentrum och samordnare YH ansvarar för att de utvecklade rutinerna för kompetensanalys och samverkan med näringslivet och lärosäten implementeras fullt ut i den dagliga verksamheten.

7. Återstående punkter efter projektets slut

Följande punkter kräver fortsatt hantering efter projektets formella avslut:

- Slutförande av pågående utbildningskullar: Ansvar för att stödja studenter i socionom-, tandhygienist- och lärarutbildningar fram till examen.
- Fortsätta kartläggning av eventuell yrkeshögskoleutbildning stödpedagog i egen regi.
- Finansiering av tekniskt basår: Säkerställa uppstart och drift av det tekniska basåret i egen regi. Söka samverkan med lärosäten kring möjligheter till eftergymnasiala passande fortsättningar utifrån behov på Gotland.
- Uppföljning av statistik: Genomföra de analyser av självförsörjningsgrad som beskrivits ovan.

8. Underskrift

Beslut om att godkänna projektets resultat och att avsluta projektet

Datum Klicka för att ange datum.

Underskrift Projektägare

[Namnförtydligande]